

Marek Saj

"Rozwiedzeni są w Kościele", Wojciech Zagrodzki, Kraków 2010 : [recenzja]

Ius Matrimoniale 16 (22), 279-282

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**WOJCIECH ZAGRODZKI CSSR, *ROZWIEDZENI SĄ W KOŚCIELE*,
WYDAWNICTWO HOMO DEI, KRAKÓW 2010, SS. 105.**

Nauka o nierozzerwalności małżeństwa jest dobrze znana wszystkim, nie tylko należącym do Kościoła katolickiego. Każdy, kto pragnie wstąpić w sakramentalny związek małżeński w tym właśnie Kościele, jest o tym pouczany i do tego publicznie się zobowiązuje. Po ważnie zawartym związku małżeńskim istnieje przeszkoda do kolejnego małżeństwa w Kościele katolickim. Będzie ono możliwe dopiero po śmierci jednej ze stron lub po ewentualnym stwierdzeniu przez kościelny sąd nieważności wcześniejszego związku. W praktyce często się zdarza, że osoby, które zawarły taki związek, uzyskały rozwód cywilny, czyli nie są już małżeństwem wobec państwa, natomiast nadal są nim wobec Kościoła. Sytuacji prawnej takich właśnie osób poświęcona jest niewielka publikacja Wydawnictwa Homo Dei zatytułowana *Rozwiedzeni są Kościele*, której autorem jest Wojciech Zagrodzki, a współpracowali z nim przy jej opracowaniu Alicja Furmanik i Edmund Kowalski.

Jak czytamy we wprowadzeniu, „pomysł na tę książeczkę wyrasta z doświadczenia pracy w duszpasterstwie parafialnym. Jest ona adresowana do osób, które po rozpadzie małżeństwa sakramentalnego zawarły nowe związki – niesakramentalne. Są wśród nich ludzie ochrzczeni i wierzący, szczerze pragnący podążać drogami wskazywanymi przez Ewangelię. Wielu z nich wydaje się jednak, że znajdują się w sytuacji bez wyjścia. Z powodu bycia w związku niesakramentalnym nie mogą uczestniczyć w pełni w życiu sakramentalnym, a ze względu na subiektywne poczucie braku zrozumienia czy wręcz odrzucenia przez Kościół wycofują się z uczestnictwa w swojej wspólnotcie parafialnej, nie biorąc udziału w proponowanych formach życia religijnego. Wskutek tego możliwość spotkania się osób żyjących w związkach niesakramentalnych z duszpasterzami staje się bardzo ograniczona”. Z tych właśnie powodów publikacja ta pragnie w jakimś stopniu pomóc tym osobom, przypomnieć ich miejsce w Kościele, które nigdy nie jest i nie może być marginalne.

Książka jest podzielona na sześć części. Po *Wprowadzeniu* (s. 7–9), wyjaśniającym cel jej powstania, następuje część pierwsza zatytuło-

wana *Małżeństwo – o co chodzi?* (s. 10–17). Ponieważ cała treść tej publikacji skoncentrowana jest na osobach żyjących w związkach niesakramentalnych, logicznym było przypomnienie, czym jest małżeństwo według nauki Kościoła katolickiego. Oprócz podania jego definicji zaczerpniętej z Katechizmu Kościoła Katolickiego, Autor w prosty sposób tłumaczy pochodzenie małżeństwa od Stwórcy i jego sakramentalny charakter, by przejść do osobowego związku kobiety i mężczyzny w małżeństwie. Przez te rozważania przewija się wątek małżeństwa jako ikony miłości Boga. To nie tylko teoretyzowanie na temat małżeństwa, ale obecne są tam również pytania, czy ten ideał biorący początek w Biblii nie jest zbyt wielki? Czy jest osiągalny dla przeciętnego człowieka? Odpowiedzią staje się także Biblia.

Część druga, *Przyczyny i skutki rozwodów* (s. 18–34) autorstwa Edmunda Kowalskiego, analizuje zjawisko rozwodowe. Po przytoczeniu pojęcia rozwodu i stanowiska papieża Jana Pawła II wobec tak zwanej plagi rozwodów, wymieniono i krótko opisano ich przyczyny. Należą do nich: osłabienie życia religijnego, nieumiejętność budowania więzi oraz sprzyjające czynniki społeczne i kulturowe. W podobny sposób Autor wylicza i opisuje skutki rozwodów, które dzieli na konsekwencje dla życia osób rozwiedzionych, konsekwencje dla życia dzieci rozwiedzionych oraz konsekwencje dla Kościoła i życia społecznego.

Podjęty w części drugiej temat rozwodów kontynuowany jest w dalszej, zatytułowanej *Sytuacja po rozwodzie* (s. 35–55). Na początku omawiania tego zagadnienia czytelnik zostaje zaznajomiony z różnymi sytuacjami rozwiedzionych. Mogą oni bowiem żyć samotnie w separacji, mogą zawrzeć nowy związek albo też pozostawać w tak zwanym wolnym związku, bez żadnych formalnych uregulowań. Każda z tych sytuacji ma prawne konsekwencje w Kościele. W tym miejscu swoje rozważania prezentuje Alicja Furmanik, zadając pytanie: *Rozwód... i co dalej?* Jeszcze przed próbą odpowiedzi na nie uświadamia, że „rozwód to dla obojga małżonków bardzo trudne przeżycie emocjonalne, nierzadko o charakterze traumatycznym, traktowane zwykle jak osobista porażka”. Z tego właśnie względu trzeba im pomóc w tej stresowej sytuacji. Przede wszystkim rozwiedzeni muszą wejść w proces uzdrawiania, by odnaleźć się w nowej dla siebie sytuacji. By łatwiej im było uporać się z nową rzeczywistością, Alicja Furmanik podaje 26 porad, które mają w tym pomóc. W tej również części pojawia się inne, bardzo ważne pytanie, które najczęściej zadają same osoby rozwiedzione: dlaczego Kościół odmawia im prawa do spowiedzi? Ponieważ

właśnie Kościołowi zarzuca się ostre stanowisko niedopuszczania tych osób do sakramentalnej spowiedzi i Komunii św., Autor książki sugestywnie tłumaczy, że to nie Kościół, a sami rozwiedzeni stawiają siebie w sytuacji uniemożliwiającej życie sakramentalne w Kościele.

Zagadnienia podjęte na końcu trzeciej części stały się punktem wyjścia do ukazania dróg prowadzących osoby żyjące w związkach niesakramentalnych do sakramentu pokuty i pojednania. Część ta została zatytułowana *Cztery drogi do sakramentu pojednania* (s. 56–84). Pierwszą z nich jest powrót do związku sakramentalnego, co prowokacyjnie zostało podkreślone w tekście rozważań pytaniem: *Czy trzeba się rozjeść?* Ponieważ niejednokrotnie jest to bardzo trudne czy wręcz niemożliwe, takim osobom można zaproponować życie jak „brat z siostrą”, czyli zrezygnowanie z pożycia właściwego tylko małżonkom. Droga trzecia to dążenie do orzeczenia nieważności małżeństwa, a jest to możliwe w wielu przypadkach. Znajdujemy tutaj jakby zachętę do wstąpienia na drogę sądową, by zbadać, czy rozbite małżeństwo nie zostało ewentualnie zawarte w sposób nieważny. By przybliżyć czytelnikom tę tematykę, opisano tu w skrócie przyczyny mogące wpływać na nieważność małżeństwa, czyli: przeszkody małżeńskie, wady zgody małżeńskiej i formę kanoniczną. Dodatkowo podjęto bardzo krótko zagadnienie rozwiązania małżeństwa niedopełnionego. Gdyby żadna z tych trzech dróg nie była możliwa, zaproponowana została droga czwarta, polegająca na dalszym życiu w związku niesakramentalnym, ale z aktywnym zaangażowaniem się w osobiste i wspólnotowe życie religijne, w którym ważne miejsce będą zajmować modlitwa, pokuta i miłość. Są to trzy drogowaskazy papieża Jana Pawła II dla takich właśnie osób.

Piąta część książki to *Znaczenie Kościoła w życiu rozwiedzionych żyjących w związkach niesakramentalnych* (s. 85–94). Rozważania tutaj zawarte mają dopomóc rozwiedzionym zrozumieć, że są nadal w Kościele, że nie są pozostawieni swemu losowi, że Kościół jest im potrzebny jako wspólnota wiary i nawrócenia, by na tej drodze nawrócenia pracowali nad kształtowaniem prawego sumienia za pomocą takich środków, jak lektura Pisma Świętego, czasopism i książek religijnych, religijne audycje radiowe i telewizyjne, rozmowy z kapłanem mające formę kierownictwa duchowego. Wielką pomoc dla takich osób mogą stanowić także małe wspólnoty rozwiedzionych, będące środowiskami ludzi zmagających się z podobnymi problemami, a przez to wzajemnie siebie wspierających.

Ostatnią część książki stanowią dwa świadectwa (s. 95–105). Są one praktycznym zwieńczeniem wcześniej przedstawionej treści. W świadectwie pierwszym Teresa mówi o swoim odejściu od Boga i powrocie do Niego po wielu latach, o wspólnocie osób ze związków niesakramentalnych, która jest dla niej umocnieniem, i o uzdrowieniu swojego cywilnego związku poprzez małżeństwo sakramentalne. Autorem drugiego świadectwa jest Tadeusz. On z kolei opowiada o swoim wychowaniu, o własnej powierzchownej religijności, o małżeństwie z niewierzącą kobietą, o przerwanej ciąży żony, o rozwodzie, o ponownym małżeństwie z kobietą także już rozwiedzioną, o duszpasterstwie związków niesakramentalnych, o procesie o orzeczenie nieważności pierwszego kanonicznego małżeństwa oraz o postanowieniu życia w czystości z drugą żoną.

Publikacja napisana została bardzo przystępnym językiem, by mogła dotrzeć do różnego rodzaju adresatów. Choć w dużej mierze jest pozbawiona aparatu naukowego – widnieje tylko ten konieczny – to jednak opiera się na solidnej nauce Kościoła dotyczącej tej tematyki. Cytując jej Autora, „jeśli ta książka choćby jednej z osób żyjących w związkach niesakramentalnych pomoże przybliżyć się do Boga żyjącego w Kościele, to jej cel zostanie osiągnięty”. Właśnie ze względu na ten cel winna być promowana jako wielka pomoc w trudnej, życiowej sytuacji porozwodowej.

o. Marek Saj